

Паралелно съ това, и въ резултатъ на станалитѣ разисквания и даденитѣ отъ заинтересуванитѣ учреждения освѣтления, се реши въ непродължително време да се направи потрѣбното за започването на събирането сведения и разработване на статистика за миграционното движение. Формуляритѣ, съ които ще се събиратъ тия сведения, а именно, така нареченитѣ листчета за влизане и такива за излизане отъ България, всѣко едно отъ които съдържа въпроситѣ: име и презиме, полъ, дата и мѣсто на раждането, занятие и социално положение, мѣстожителство, народност, поданство, за кжде отива или отъ кжде иде и съ каква целъ пътува, № на паспорта, за колко време заминава и отъ кого се придружава, — ще трѣбва още веднажъ и окончателно да се прегледатъ отъ Министерството на вътрешнитѣ работи и народното здраве, това на търговията, промишлеността и труда, Министерството на външнитѣ работи, Главната дирекция на статистиката и Дирекцията на полицията. Следъ това сжщитѣ формуляри ще се отпечататъ и влѣзатъ въ употребление.

Събранитѣ чрезъ тѣхъ сведения, предварително провѣрени, ще се разработатъ въ приетитѣ отъ Съвета 11 таблици. Главнитѣ насоки на тая разработка засѣгатъ разпредѣлението на емигрантитѣ, на първо мѣсто, въ пространствено отношение, ще рече по матерници и държави; а на имигрантитѣ — по мѣсто-произхождение; сетне — въ временно отношение, или по месеци, презъ които сж заминали, респективно придошли; а следъ това — по признаци: полъ, възраст, семейно положение, професия, народност и поданство.

Сведенията ще се събиратъ и провѣрватъ отъ Министерството на вътрешнитѣ работи и народното здраве, а сводката ще се прави отъ Главната дирекция на статистиката.

Като четвърта точка отъ дневния редъ бѣ поставенъ и разгледанъ докладът на г. проф. Н. В. Долински за *бюджетно-производственитѣ изследвания, като програмъ пунктъ на дейността на Дирекцията на статистиката*.

Следъ единъ краткъ прегледъ на историята изобщо на бюджетнитѣ изследвания, авторътъ отдѣля и характеризира двата основни типа на тия изследвания, а именно — първия, при който „центъра на вниманието е било установяване нивото на живота на населението и при това преименствено на най-малко осигуренитѣ негови слоеве, главно на работната класа“; и на второ мѣсто — „изучаване бюджета на селското стопанство“, като, при това, за обектъ на това изучаване се вземе „сжщността на селско-стопанското производство и неговата организация“.

Последното, разбира се, сжществено се отличава отъ обикновената статистическа регистрация. „Бюджетнитѣ изследвания не само че регистриратъ *състоянието* на отдѣлнитѣ елементи на изучавания обектъ, но и проследяватъ *движението* имъ въ икономическия процесъ на изучаемаия периодъ“. По своята сжщина, тия изучавания се свеждатъ къмъ монографско описание на едно не голѣмо количество типични селски стопанства. Първата мжчнотиа, която въ случая се явява, е да се подбератъ удачно тия стопанства. На второ мѣсто иде подбора на тѣхнитѣ основни особености или характерни признаци, които именно съставляватъ самата програма на изследването. Въ тая програма, очевидно, трѣбва да влѣзе: „размѣра на земята, посѣтата площъ, разпредѣлението на културитѣ, броя на добитѣка, насокитѣ въ продуктивното скотовѣдство, отношението въ броя на отдѣлнитѣ видове добитѣкъ, разполагаемата работна сила, отношението на броя на работницитѣ къмъ броя на консуматоритѣ, привлѣченитѣ селски работници въ индустрията и пр.“.

Наредъ съ програмата, сжществено значение за самото изследване има времето, презъ което най-целесобразно то може да се извърши и интервала, за който трѣбва да се отнѣ ч. Обикновено за периодъ на бюджетно изследване се взема селско-стопанската

година, а за моментъ на неговото извършване — началото на тая подирната.

Веднага, обаче, трѣбва да се добави, че въ тѣсна връзка съ момента на извършването на бюджетно-производственитѣ изследвания стои и начина на това извършване. Известно е, че сведения за въпроснитѣ бюджети могатъ да се събератъ: 1) по пжтя на еднократното разпитване на стопанина по експедиционенъ начинъ и 2) чрезъ раздаване на избранитѣ стопанства бюджетни формуляри, водени отъ самитѣ стопани, подъ контрола на статистическитѣ органи.

Отъ станалитѣ разисквания по тѣзи въпроси и отъ досегашнитѣ опити у насъ въ това направление, правени отъ г-нъ проф. Я. Молловъ, които той подробно описа, се установи, че въ България вече назрѣватъ условията и се разчиства пжтя за предприемането и успѣшното извършване на селско-стопански бюджетни изследвания.

Нуждата отъ такива изследвания е на лице и тя се признава отъ всички заинтересовани отъ въпроса срѣди.

Ала и мжчнотиитѣ, които лежатъ на пжтя на сжщитѣ изследвания и които понѣкога се издигатъ като непреодолими препятствия, сжщо така се достатъчно изтъкнаха и подчертаха.

Всичкиятъ въпросъ е тамъ, че България като земеделска страна, на която повече отъ 75% на населението се препитава отъ земеделне и селско стопанство, не може да остави тая стопанска областъ недостатъчно изследвана, а, напротивъ, трѣбва да се положатъ всички усилия и да се направятъ възможнитѣ жертви, потрѣбни за проучването на нашето селско стопанство.

Имайки това предвидъ и обобщавайки изказанитѣ по доклада мнения и съображения, самъ председателя на Върховния статистически съветъ, г-нъ проф. Д. Мишайковъ, предложи и Съвета единодушно прие следната резолюция:

Признавайки голѣмото значение на едно подробно анкетно обследване на селското стопанство, Върховния статистическа съветъ възлага на бюрото на сжщия, въ съгласие съ Главната дирекция на статистиката, да проучатъ всестранно въпроса за организацията на едно подобно изследване и да докладватъ резултатитѣ отъ тия проучвания въ една отъ близкитѣ сесии на Съвета. За целта да се вземе мнението и на една специална комисиия отъ компетентни лица.

За пета точка на дневния редъ бѣ поставенъ докладът на г-нъ проф. О. Андерсонъ: *Планъ по прилагане на репрезентативния методъ при разработката на сведенията, събрани съ карта „ж“*.

По тая докладъ, който бѣ разгледанъ и приетъ отъ Върховния статистически съветъ почти безъ разисквания, тукъ нѣма да се дава никакъвъ отчетъ, защото сжщия докладъ ще бжде изцѣло, и даже разширенъ, публикуванъ въ следната книжка на настоящето списание.

Освенъ съ изброенитѣ и разгледани до тукъ петъ въпроса, Съвета се занима и съ нѣкои отъ решенията, взети отъ него въ предпоследната му сесия, състояла се отъ 16 до 20 юний 1928 г., но останали неизпълнени, и причинитѣ за това.

Решено бѣше да се ускори разработката на сведенията, събрани при последното преброяване, извършено на 31.XII 1926 год., съ огледъ, што сжщата разработка да се свърши къмъ втората половина на 1930 г., преди началото на 1931 г., когато предстои да се направи ново всеобщо преброяване. Сжщо така, решено бѣше да се направи опитъ за събирането на сведения за засѣтитѣ и засадени пространства, както и за срѣднитѣ производства, чрезъ вещи лица и кореспонденти, наредъ съ сега практикувания начинъ съ тефтери, които се попълватъ отъ общинскитѣ управления.

И двѣтѣ тия решения, обаче, останаха не изпълнени, единствено поради липса на кредити (срѣдства)